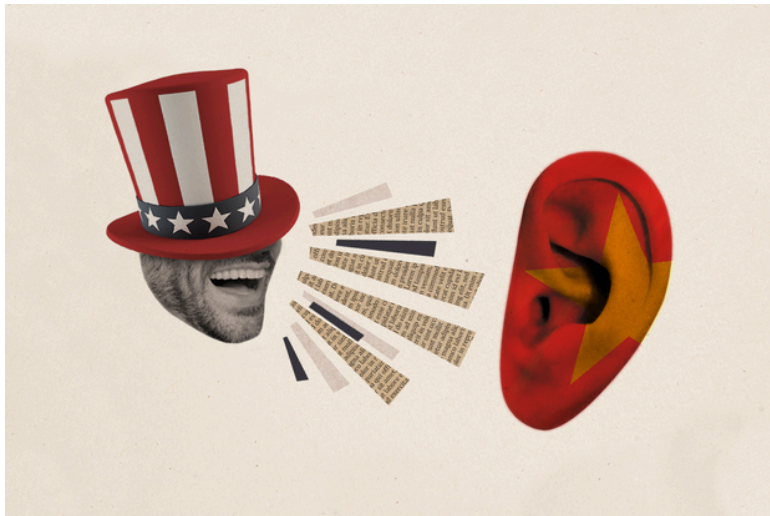

Campuchia biến Mỹ thành ông ba bị đứng sau những quan ngại của Việt Nam về dự án kênh đào Phù Nam

Bài bình luận của David Hutt *

15/10/2024

Lập trường của Hà Nội về dự án Kênh đào Phù Nam Techo không được soạn bởi những người ngoài cuộc

Minh họa bởi Amanda Weisbrod/RFA. Nguồn ảnh: Adobe Stock
Photo: RFA

Gần đây tôi được cung cấp một số tài liệu có ý cho rằng các cơ quan tình báo Mỹ đã và đang “hướng dẫn Việt Nam phá hoại” kênh đào Phù Nam Techo – một siêu dự án đã và đang gây ra nhiều tranh cãi của Campuchia. Những người chỉ trích cho rằng dự án này đe dọa nghiêm trọng

Được cung cấp bởi một quan chức ở Phnom Penh, các tài liệu bằng tiếng Việt này không tiết lộ bất cứ điều gì về các cuộc họp được cho là bí mật hay các chiến dịch truyền thông được cho là chứa đựng những thông tin sai lệch. Chúng chỉ đơn thuần nhắc lại những quan ngại của Việt Nam về những gì nước láng giềng Campuchia đang thực hiện, dựa trên các tài liệu công khai có sẵn.

Không hoàn toàn ngạc nhiên nếu Phnom Penh giờ đây đang cường điệu lên rằng những phàn nàn về con kênh đào phần lớn là những tuyên truyền của Mỹ mà Washington hướng dẫn Việt Nam nhai lại.

Quốc kỳ Campuchia được trưng bày trong lễ khởi công dự án kênh đào Phù Nam Techo do Trung Quốc tài trợ tại làng Prek Takeo, Campuchia, ngày 5/8/2024. Nguồn ảnh: Heng Sinith/AP

Về mặt tâm lý, có thể hợp lý khi Phnom Penh giả đờ rằng tất cả những ồn ào về dự án này là kết quả của những cạnh tranh địa chính trị Mỹ-Trung cũng như nghĩ rằng Việt Nam - nước láng giềng gần nhất đồng thời là đối tác kinh tế ngày càng quan trọng của nước này - thực sự không giận dữ chút nào về dự án kênh đào Phù Nam Techo.

Và Phnom Penh, phần nào có thể lý giải được, cảm thấy bị mắc kẹt bởi những ồn ào, náo động sau khi Thủ tướng Hun Manet tuyên bố hồi tháng 5 rằng: Việc xây dựng kênh đào sẽ được tiến hành.

Mặc dù Trung Quốc đã tài trợ hầu hết mọi siêu dự án khác ở Campuchia nhưng lại từ chối chi trả phần lớn kinh phí cho dự án này. Điều này khiến cho chính phủ Campuchia phải tự lo trang trải, vì thế, nhiều khả năng, chi phí cho dự án này cuối cùng sẽ cao hơn nhiều so với mức ước tính 1,7 tỷ USD.

Trong các cuộc trao đổi riêng với lãnh đạo Campuchia, Việt Nam đã thể hiện sự không hài lòng về cách Phnom Penh đánh giá các tác động của kênh đào đối với khu vực đồng bằng sông Cửu Long (ĐBSCL).

Việt Nam im lặng

Người dân Đông Nam Á sẽ “được hưởng lợi từ sự minh bạch trong bất kỳ dự án lớn nào có khả năng ảnh hưởng đến việc quản lý nguồn nước, tính bền vững của nông nghiệp và an ninh khu vực” - phát ngôn viên của Đại sứ quán Mỹ tại Phnom Penh gần đây tuyên bố.

Tuy nhiên, thật ảo tưởng khi Phnom Penh nghĩ rằng tự thân Việt Nam không có quan ngại nào khi một nước láng giềng xây dựng kênh đào dài 180 km gần biên giới chung giữa hai

nước hoặc nghĩ rằng Việt Nam cần sự hối thúc từ Mỹ để bày tỏ những mối lo này với chính phủ Campuchia.

Thực tế, chính Washington thường lên tiếng thay cho Hà Nội.

Người ta khó mà nhớ được có vị bộ trưởng nào của Việt Nam từng tổ chức họp báo hoặc một quan chức nào chính thức lên tiếng về căn cứ hải quân Ream của Campuchia. Trong khi đó, nhiều năm nay, Washington đã cáo buộc rằng Phnom Penh sẽ cho phép Trung Quốc tiếp cận trực tiếp căn cứ này - điều mà Phnom Penh thường phủ nhận.

Công nhân sử dụng máy xúc trong quá trình xây dựng kênh đào Phù Nam Techo ở tỉnh Kandal. Ảnh chụp ngày 9/7/2024. Nguồn ảnh: Tang Chhin Sothy/AFP

Sự hiện diện của hải quân Trung Quốc ở Campuchia sẽ không hề tốt cho lợi ích an ninh của Mỹ trong khu vực. Tuy nhiên, nước phải lo ngại nhiều nhất về sự hiện diện này sẽ là Việt Nam vì Việt Nam chỉ cách căn cứ này 30 km. Việc xuất hiện một căn cứ hải quân của Trung Quốc ở phía tây nam sẽ khiến Việt Nam gần như bị bao vây bởi các lực lượng Trung Quốc trên biển.

Tuy nhiên, hầu hết những gì chúng ta biết về những lo ngại của Việt Nam đều xuất phát từ những gì chính phủ Mỹ đã nói về vấn đề này.

Tương tự, những gì chúng ta biết về những lo ngại của Việt Nam đối với dự án kênh đào Phù Nam Techo đều đến từ việc các quan chức Việt Nam trao đổi ẩn danh với báo chí Nhà nước, từ những phản ứng công khai của chính phủ Campuchia trước những quan ngại của Việt Nam, hoặc những gì người ta có thể suy luận ra từ các phát ngôn của chính phủ Mỹ.

Đổ lỗi cho người nước ngoài

Thực tế là các tuyên bố của Mỹ về dự án kênh đào Phù Nam Techo thường tập trung vào tác động kinh tế và sinh thái có thể xảy ra đối với Việt Nam – những vấn đề khó có thể là mối quan tâm lớn về an ninh quốc gia của Mỹ - cho thấy các lo ngại đã xuất phát từ Hà Nội.

Thật phi lý khi cho rằng Hà Nội cần đến các cơ quan tình báo Mỹ để cảnh báo về các tác động kinh tế và sinh thái tiềm ẩn của kênh đào này.

Có lẽ vấn đề này đã được quan chức Việt Nam và Mỹ thảo luận nhưng nếu tưởng tượng đây hoàn toàn là một âm mưu của Mỹ nhằm vào Campuchia thì khá là vô lý và gượng gạo. Tuy nhiên, cách làm này đã từng tỏ ra hiệu quả đối với Campuchia.

Năm 2017, chính phủ Campuchia đã chỉ thị cho Tòa án Tối cao cưỡng chế giải tán đảng đối lập lớn nhất của nước này, Đảng Cứu quốc Campuchia (CNRP), đảng đối lập có thể đã khiến cho đảng cầm quyền gặp khó khăn khi chạy đua tại cuộc tổng tuyển cử/bầu cử vào năm sau đó.

Một người ủng hộ Đảng Cứu quốc Campuchia (một đảng đối lập) mang áp phích có hình ông Kem Sokha - lãnh đạo đảng này - khi đứng bên ngoài Tòa án Tối cao ở Phnom Penh, Campuchia trong ngày 31/10/2017. Nguồn ảnh: Heng Sinith/AP

Câu chuyện sai sự thật mà Phnom Penh dựng lên là đảng CNRP đang âm mưu làm một “cuộc cách mạng màu” với sự hỗ trợ của Mỹ. Việc giải thể đảng này diễn ra chỉ vài tháng sau khi chính phủ Phnom Penh đóng cửa các tờ báo và các nhóm xã hội dân sự mà họ cáo buộc là đã tham gia vào âm mưu này của Mỹ.

Không có bằng chứng cứ nào được đưa ra để chứng minh điều này nhưng nó phù hợp với quan điểm hạn hẹp và độc đoán về xã hội Campuchia của Đảng Nhân dân Campuchia hiện đang cầm quyền. Quan điểm này cho rằng: Tất cả mọi người đều yên bình cho đến khi người nước ngoài bắt đầu kích động người dân trong nước của chúng ta và chính người nước ngoài thường thuyết phục người Campuchia đòi hỏi các quyền tự do.

Luận điệu cho rằng Mỹ giờ đây đang rót những thông tin sai lệch, độc hại vào tai Hà Nội về dự án kênh đào Phù Nam Techo mang một âm hưởng tương tự. Nó ngụ ý rằng châu Á đã có thể hoàn toàn yên bình nếu không có Mỹ gây áp lực buộc các nước trong khu vực phải phục vụ ý đồ của họ.

Lời thì thầm từ Trung Quốc

Nếu đọc kỹ người ta có thể suy ra một lập luận hàm ý rằng: Khu vực này có thể hoàn toàn hài lòng, hạnh phúc với những ứng xử của Trung Quốc nếu không có sự can thiệp của Mỹ.

Quả thực là như vậy. Vị quan chức Campuchia liên lạc với tôi đã tuyên bố rằng: “Mỹ đang hợp tác với Việt Nam cản trở Dự án Kênh đào... nhằm loại bỏ ảnh hưởng của Trung Quốc ở Đông Nam Á”.

Những tuyên bố này nhái lại những tuyên truyền của Trung Quốc cho rằng không phải Việt Nam hay Philippines thực sự muốn khẳng định chủ quyền của họ ở Biển Đông trước những gây hấn của Trung Quốc mà chính người Mỹ đang ép buộc họ thách thức Trung Quốc.

Bắc Kinh nói rằng Việt Nam đang bị sử dụng để phục vụ các lợi ích địa chính trị của Mỹ và giờ đây luận điệu này dường như đã ngấm vào tai một số người ở Phnom Penh. Giới chức Trung Quốc đang bận rộn nói với những người đồng nhiệm Campuchia rằng chính người Mỹ đã cổ vũ, xúi giục Việt Nam phản đối dự án kênh đào Phù Nam Techo.

Một thành viên đội danh dự của Thủy quân lục chiến Mỹ cầm quốc kỳ Việt Nam trong lễ đón Đại tướng, Bộ trưởng Quốc phòng Việt Nam Phan Văn Giang tại Lầu Năm Góc ngày 9/9/2024.
Nguồn ảnh: Kevin Wolf/AP

Bắc Kinh chắc chắn có lợi khi Phnom Penh tin vào điều này. Và việc tin vào điều đó cũng có lợi cho Phnom Penh.

Nhưng đây chỉ là sự mơ tưởng chứ không phải là thực tế.

Khi việc xây dựng kênh đào tiến triển, Việt Nam sẽ tiếp tục đưa ra những quan ngại chính đáng của mình về việc nước láng giềng đào bởi các vùng đất rộng lớn gần biên giới và cho dù những chỉ trích, tấn công nhắm vào Mỹ nhiều thế nào chăng nữa cũng không thể thay đổi điều đó.

*David Hutt là nghiên cứu viên tại Viện nghiên cứu Trung Âu về các vấn đề châu Á (CEIAS) đồng thời là một cây viết chuyên mục cho tờ The Diplomat. Ông viết bản tin Watching Europe In Southeast Asia. Các quan điểm trong bài viết là của riêng ông và không phản ánh quan điểm của RFA.

<https://www.rfa.org/vietnamese/news/comment/blog/cambodians-conjure-up-us-bogeyman-behind-vietnam-funan-canal-concerns-10152024093556.html>